

100 jaar Pacificatie 1917-2017
Congres over de grondwetswijziging van 1917

1917

2017

Woensdag 29 november 2017
Binnenhof, Den Haag

Graag nodigen het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis, het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme en het Katholiek Documentatie Centrum u uit voor een congres over de Pacificatie van 1917. Deze Pacificatie werd op 29 november 1917 in de Eerste Kamer beklonken met de aanvaarding van een grondwetswijziging inzake de algehele gelijkberechtiging van openbaar en bijzonder onderwijs en het algemeen mannenkiesrecht. Het congres wordt precies een eeuw later gehouden, op woensdag 29 november 2017 vanaf 10 uur, in het gebouw van de Eerste Kamer, Binnenhof 22 te Den Haag.

Op het congres wordt de Pacificatie van diverse kanten belicht, waarbij zowel de voorgeschiedenis en de inhoud van de Pacificatie als de betekenis en de gevolgen ervan aan de orde komen. De centrale vraag betreft de historische betekenis van dit iconisch geworden moment in de Nederlandse politieke geschiedenis.

Het thema zal door een keur aan sprekers uit de wetenschap en uit de politiek worden belicht, waarbij ook een link naar de actuele politieke context wordt gelegd. Na elke lezing is er gelegenheid voor discussie.

De kosten voor deelname aan dit symposium inclusief lunch bedragen €20,00. U meldt zich aan door het verschuldigde bedrag over te maken op IBAN: NL86 INGB 0001 1680 01 [BIC: INGBNL2A] t.n.v. Stichting Ondersteuning HDC, onder vermelding van 'Pacificatie'. Vermeld bij uw betaling uw naam en woonplaats. Het aantal plaatsen is beperkt; uw aanmelding wordt in volgorde van binnenkomst behandeld.

Voor nadere informatie: hdc@vu.nl of 020-598 5270.

Let op

U moet zich bij binnenkomst van het Eerste Kamergebouw kunnen legitimeren.

PROGRAMMA

10.00 Ontvangst

10.30 Welkom en opening door dagvoorzitter Hans Krabbendam

PACIFICATIE ALS WATERSCHEIDING? | aansluitend discussie

10.45 Friso Wielenga – De Pacificatie van 1917 en het karakter van de Nederlandse politiek

11.05 Alexander van Kessel – De Pacificatie van 1917: politieke deal of geleidelijk gegroeide consensus?

ELECTORALE WINNAARS EN VERLIEZERS | aansluitend discussie

11.45 Patrick van Schie – De verliezers van de Pacificatie: de liberalen?

12.05 Harm Kaal – De confessionele electorale paradox: onbedoelde winnaars

12.45 Lunch

NIEUWE AGENDA'S | aansluitend discussie

13.30 Jan de Bruijn – De betekenis van de Onderwijspacificatie van 1917: J.Th. de Visser als pionier

13.50 George Harinck – De Pacificatie van 1917: begin van een nieuwe agenda voor de confessionele politiek

NIEUWE ALTERNATIEVEN | aansluitend discussie

14.30 Margit van der Steen – Winnaars van de Pacificatie: vrouwen

14.50 Jeffrey Tyssens – Onderwijspacificatie bij de Zuiderburen: een parallel verhaal?

15.30 Pauze

ACTUALITEITEN | aansluitend discussie

16.00 Ernst Hirsch Ballin – Democratisch burgerschap sinds de grondwetsherziening van 1917

16.20 Roel Kuiper en Paul Schnabel – Pacificatie 1917: hoeksteen of struikelblok?

17.00 Afsluiting en receptie

VRIJE
UNIVERSITEIT
AMSTERDAM

Historisch
Documentatie
centrum

**KDC | Katholiek
Documentatie Centrum
Radboud Universiteit**

